

Hana Younis

OD DUĆANA DO POZORIŠTA

SARAJEVSKA TRGOVAČKA ELITA 1851–1878.

HISTORIJSKE MONOGRAFIJE

Knjiga 15

Izdavač:

Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju

Glavni i odgovorni urednik:

Dr. Sedad Bešlija

Recenzenti:

Prof. dr. Zijad Šehić

Prof. dr. Edin Radušić

CIP – Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

94:339.1(497.6 Sarajevo)"1851/1878"

YOUNIS, Hana

Od dućana do pozorišta : sarajevska trgovačka elita 1851–1878. / Hana Younis. - Sarajevo : Institut za historiju, 2017. - 357 str. : ilustr. ; 25 cm. - (Historijske monografije ; knj. 15)

Podaci o autorici: str. [359]. - Bibliografija: str. 313-326 ; bibliografske i druge bilješke uz tekst. - Registri.

ISBN 978-9958-649-27-1

COBISS.BH-ID 24001030

UNIVERZITET U SARAJEVU – INSTITUT ZA HISTORIJU

Hana Younis

OD DUĆANA DO POZORIŠTA

SARAJEVSKA TRGOVAČKA ELITA 1851–1878.

Sarajevo, 2017.

Mojj paradii

SADRŽAJ

PREDGOVOR	11
UVODNA RAZMATRANJA.....	13
I. REFORME U OSMANSKOM CARSTVU U 19. STOLJEĆU, NJIHOVO PROVOĐENJE U BOSNI I UTJECAJ NA FORMIRANJE TRGOVAČKE ELITE U SARAJEVU	
REFORME U OSMANSKOM CARSTVU U 19. STOLJEĆU.....	25
REFORME U BOSNI U 19. STOLJEĆU I NJIHOVO PROVOĐENJE U SARAJEVU.....	31
Osnivanje Trgovačkog suda u Sarajevu	34
Uzroci, način i posljedice nestanka esnafa.....	42
FORMIRANJE I STRUKTURA TRGOVAČKE ELITE U SARAJEVU SREDINOM 19. STOLJEĆA	50
II. POSLOVNI ŽIVOT TRGOVAČKE ELITE U SARAJEVU U POSLJEDNJIM DECENIJAMA OSMANSKE UPRAVE	
OSNIVANJE I RAZVOJ TRGOVAČKIH KUĆA U SARAJEVU U 19. STOLJEĆU	65
SISTEM TRGOVANJA	72
ARTIKLI KOJIM JE SARAJEVSKA TRGOVAČKA ELITA TRGOVALA U DRUGOJ POLOVINI 19. STOLJEĆA	94
Krzna	98
Tekstil	102
Prehrana	109
Ostali artikli.....	114

NAČINI PLASIRANJA ROBE	
KOD SARAJEVSKE TRGOVAČKE ELITE.....	119
Plasiranje i kupovina robe putem komisionara ili posrednika.....	120
Filijale	131
Sajmovi, panađuri, vašari	134
TRANSPORT ROBE I POŠTE	
KOD SARAJEVSKE TRGOVAČKE ELITE.....	142
Transport robe	142
Poštanski saobraćaj – korespondencija	150
CARINA U DOKUMENTIMA SARAJEVSKE TRGOVAČKE ELITE.....	160
Unutrašnje carine	161
Vanjske – međudržavne carine	167
MOMCI	175
UTJECAJ BANKROTIRANJA TRGOVACA NA RAD SARAJEVSKE TRGOVAČKE ELITE.....	187
OSTALI POSLOVI SARAJEVSKE TRGOVAČKE ELITE.....	191
Sarafski poslovi	193
Kreditiranje	202
Trgovina havalom i banknotama	205
Dodatni poslovi sarajevske trgovačke elite.....	211
III. ŽIVOT IZVAN TRGOVINE	
UČESTVOVANJE SARAJEVSKE TRGOVAČKE ELITE U RADU ZVANIČNIH INSTITUCIJA U SARAJEVU U DRUGOJ POLOVINI 19. STOLJEĆA	221
DRUŠTVENI ŽIVOT.....	228
Tradicionalna druženja	231
Druženja odabranog društva	235
Pomodarstvo	239
RELIGIOZNOST.....	246

PRIVATNI ŽIVOT SARAJEVSKE TRGOVAČKE ELITE	251
Privatni prostor	251
Porodica	259
a) Sklapanje braka	260
b) Odnosi u porodici	266
ODNOS PREMA LIJEČENJU I SMRTI	272
Prakticirani načini liječenja	272
Smrt u sklopu svakodnevnice	277
ZAKLJUČAK	283
SUMMARY	293
الخلاصة	303
POPIS CITIRANIH IZVORA, LITERATURE I WEB-STRANICA	311
PRILOZI	327
Faksimili iz građe	329
Porodične fotografije	336
POPIS PRILOGA	338
INDEKS LIČNIH IMENA	339
INDEKS GEOGRAFSKIH POJMOVA	351
SPISAK SKRAĆENICA	357
PODACI O AUTORICI	359

PREDGOVOR

Život veletrgovaca u Sarajevu u posljednjim decenijama osmanske vladavine u Bosni oslikava svu kompleksnost toga burnoga perioda. Ovom monografijom, koja predstavlja djelimično prerađenu doktorsku disertaciju pod naslovom *Trgovačka elita u Sarajevu 1851–1878. godine* odbranjenu na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu u novembru 2012. godine, pokušala sam pokazati kako je to izgledalo iz njihove perspektive. Teza je u najvećem obimu urađena na dosad nepoznatoj arhivskoj građi koju čine lični i porodični fondovi veletrgovaca. Upravo ova vrsta građe dozvolila je uvid u svaki segment njihovog javnog i privatnog života, otkrile su se njihove želje i nadanja, uspinjanje na materijalnoj i društvenoj ljestvici, ljubav ali i ljubomora, loši poslovni potezi i propadanje. Ova monografija kroz svijet veletrgovaca slikovito opisuje jedan buran historijski period preplitanja istoka i zapada i vječne borbe za prosperitet porodice.

U odnosu na disertaciju, monografija je obogaćena prilogima. Treba napomenuti i to da je rukopis predat Izdavaču u martu 2015. godine, ali je njegovo objavljivanje iz objektivnih razloga realizirano tek sada.

Sama disertacija teško da bi ikad bila završena da nisam imala podršku porodice, kolega i prijatelja. Posebnu zahvalnost dugujem mentoru prof. dr. Zijadu Šehiću koji je uvijek imao vremena da me sasluša i da me usmjeri u mojim brojnim dilemama. Osim njemu, na stručnim savjetima i uputama zahvaljujem se i ostalim članovima komisije pred kojima sam branila disertaciju – prof. dr. Enesu Pelidiji i prof. dr. Edinu Radušiću. Zahvalnost upućujem i prof. dr. Husniji Kamberoviću. Posebno se zahvaljujem kolegama u Arhivu Bosne i Hercegovine, Historijskom arhivu Sarajevo, Orijentalnom institutu Univerziteta u Sarajevu, Nacionalnoj i univerzitet-skoj biblioteci Bosne i Hercegovine, kao i mojim kolegicama i kolegama u Institutu za historiju. Veliku zahvalnost upućujem: recenzentima prof. dr. Zijadu Šehiću i prof. dr. Edinu Radušiću, uredniku dr. Sedadu Bešliji, kao i direktorici Instituta za historiju Univerziteta u Sarajevu dr. Seniji Milišić, koja je podržala objavljivanje moje disertacije u sklopu izdanja Instituta.

Nikakve riječi nisu dovoljne da iskažu količinu podrške i razumijevanja koje su mi pružili roditelji, suprug i kćerka. Neizmjereno im hvala na tome.

UVODNA RAZMATRANJA

U 19. stoljeću, kada reforme u Osmanskom carstvu mijenjaju sve do tada ustaljene norme, materijalni prosperitet za mnoge postaje lakše ostvariv cilj. Iako su kaskali za ostatkom Carstva, polahko ali sigurno, u Sarajevu se sredinom 19. stoljeća jedan broj trgovaca počinje izdvajati svojim bogatstvom. U vrijeme reformi, kada se svaka sfera društva pokušava promijeniti i prilagoditi kako bi se sistem stabilizirao, svoj trenutak dobija upravo ovaj dio trgovaca koji u potpunosti koristi datu priliku stječući veliku materijalnu dobit koju postepeno upotpunjuje administrativnim, ali drugim uglednim odnosno istaknutim društveno-političkim mjestima u Bosanskom ejaletu / vilajetu.¹

Kakvu su ulogu odigrale ekonomske reforme u Osmanskom carstvu u periodu Tanzimata i kakav su utjecaj imale na razvoj trgovine i pojavu trgovačke elite u Sarajevu, pitanje je koje nije bilo razmatrano u dosadašnjoj naučnoj literaturi. Izostala je i analiza formiranja i rada sarajevske trgovačke elite, kao i njena uloga u promjenama u ostalim sferama života u drugoj polovini 19. stoljeća u Sarajevu.

U dosadašnjoj literaturi, na osnovu privatne građe trgovaca, napisano je nekoliko kratkih radova o trgovini, kao i osvrt na pojedine sarajevske trgovačke porodice u 19. stoljeću, koji su uglavnom koncipirani kao porodične historije. To su prvenstveno radovi Vladislava Skarića, koji je na osnovu jednog deftera Nikole Pavlovića i desetak pisama Miće Hadžiavakumovića napravio osvrt na trgovinu u Sarajevu 30-ih godina 19. stoljeća.² Skarić je također napisao rad o razvoju trgovačke porodice Hadžiristić u drugoj polovini 19. stoljeća u kojem je dosta detaljno ukazano na najvažnije događaje vezane za ovu porodicu, kako poslovne tako i privatne prirode.³

¹ U radu se koristi termin ejalet / vilajet u slučajevima kada se govori općenito o 19. stoljeću s obzirom na to da je Bosanski ejalet zvanično proglašen Vilajetom 1865. godine. Termin vilajet se koristi u slučaju kada se govori samo o periodu nakon toga.

² Vladislav Skarić, *Iz trgovačkih tevtera i pisama i Prilozi iz pisama i tevtera*, u: Izabrana djela, I, Sarajevo, 1985, 313–355.

³ Vladislav Skarić, *Razvoj jedne sarajevske trgovačke porodice u XIX veku*, u: Etnografska građa (Janj, Sarajevo, Livanjsko polje, Visoko, Donji Brač), Akademija nauka

Vasilj Popović je objavio osvrt na poslove sarajevske trgovačke kuće Budimlića u prvoj polovini 19. stoljeća, dok je Ibrahim Tepić pisao o trgovačkoj kući Despić, koja je bila predmet nekoliko dosadašnjih istraživanja.⁴ Osman A. Sokolović je na osnovu deftera trgovačke kuće Potogija napravio analizu imena muslimanskih trgovaca pred kraj osmanske uprave u Bosni koji su imali poslovne odnose sa navedenom trgovačkom kućom.⁵ Pored ovih radova, među autore koji su se bavili pojedinim istaknutim sarajevskim porodicama spada i Hamdija Kreševljaković. On je napisao više radova o razvoju trgovine, posebno o pitanju esnafa, ali je, pored toga, napisao i manje radove u kojima se osvrnuo na neke od najuglednijih muslimanskih porodica iznijevši podatke i o njihovom učešću u trgovačkim poslovima.⁶ Međutim, ovi radovi se uglavnom odnose na pojedine porodice, ili neki segment trgovine, te kao takvi ne daju opću sliku trgovine niti obuhvataju sve segmente trgovačkih poslovanja specifičnih za trgovačku elitu u Sarajevu u drugoj polovini 19. stoljeća. Pitanjem trgovine u Bosanskom ejaletu / vilajetu, posmatrano iz općeg ugla razvoja i promjena u drugoj polovini 19. stoljeća, bavio se Ibrahim Tepić u magistarskom radu *Trgovina Bosne i Hercegovine od 1856. do 1875. godine*. U ovom radu Tepić je naučnom metodom obuhvatio opći razvoj i najvažnije tokove trgovine u Bosni.⁷ On se u posljednjem poglavlju svoga rada kratko osvrnuo i na nosioce trgovačkog kapitala, posebno ukazavši na važnost njihove društvene uloge u posljednjim decenijama osmanske vladavine. Pored Tepića, i drugih već spomenutih, jedan broj autora je također posvetio pažnju pitanju trgovine u Bosni sagledavši je sa raznih aspekata. To su: Rudolf Zaplata, Midhat Šamić, Vladimir Stojančević, Ferdo Hauptman, Riza Muderizović,

i umjetnosti Bosne i Hercegovine (dalje: ANUBiH), Građa, knjiga XX, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga br. 16, Sarajevo, 1976.

⁴ Vasilj Popović, *Trgovina Budimlića u prvoj polovini 19 stoljeća*, u: Narodna starina, vol. 6, br. 14, Zagreb, 1927, 59–70. Ibrahim Tepić, *Trgovina Despića u prvoj polovini XIX vijeka: (prilog proučavanju nastanka buržoazije u Bosni i Hercegovini)*, u: GDI, br. XX, 1972/73, Sarajevo, 1974, 65–100; *Despića kuća*, urednik: Sead Trhulj, Muzej Sarajeva, Sarajevo, 2009.

⁵ Osman A. Sokolović, *Djelomičan popis trgovaca muslimana pred kraj Turske uprave*, Islamska dionička štamparija, Sarajevo, 1943.

⁶ Vidi: Hamdija Kreševljaković, *Čengići, prilog proučavanju feudalizma u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1959; *Dženetići*, u: Radovi, knjiga II, OIFN, knjiga 1, Sarajevo, 1954; *Esnafi i obrti u starom Sarajevu*, Sarajevo, 1958; *Esnafi i obrti u BiH*, Sarajevo, 1961; *Naši bezistani*, u: Naše starine, br. II, Sarajevo, 1954, 234–240; *Čizmedžijski obrt i stara gradska obuća u BiH*, u: Radovi, knjiga III, Sarajevo, 1955; *Dževdet-pašina pisma o Bosni iz 1864. godine*, u: Izabrana djela, IV, Sarajevo, 1991; *Gradska privreda i esnafi u BiH od 1463. do 1851*, separat iz GDI BiH, Sarajevo, 1949.

⁷ Ibrahim Tepić, *Trgovina Bosne i Hercegovine od 1856. do 1875. godine*, magistarski rad u rukopisu.

Iljas Hadžibegović itd.⁸ Jedan broj autora kao što su Seid M. Traljić i Vuk Vinaver akcenat istraživanja su stavili na pitanja trgovine Bosne sa susjednim zemljama.⁹ Radovi navedenih autora predstavljaju nezaobilazna djela za sagledavanje općeg stanja u privredi Bosne u 19. stoljeću. Radi potpunije slike, neophodno je bilo analizirati i putopisnu literaturu kao i zapise savremenika koji su ostavili izuzetno vrijedna, iako često subjektivna, zapažanja.¹⁰ Ova djela, i pored njihove neupitne vrijednosti, uglavnom predstavljaju opći uvid u stanje privrede u 19. stoljeću u Bosni te su kao takva u ovom radu korištena samo kao polazna osnova za stvaranje opće slike u kojoj je sarajevska trgovačka elita djelovala.

U toku izrade ovoga rada poseban problem predstavljala je potpuno nesređena arhivska građa, zbog čega je bilo neophodno pregledati svaki papirić koji se nalazio u određenim zbirkama i napraviti poseban inventar kako bi se taj papirić ponovno mogao pronaći. Dodatni problem je bio taj što je kompletna građa pisana ručno i vrlo često je bila izuzetno teško

⁸ Rudolf Zaplata, *Privredne prilike u BiH polovinom XIX veka: (iz povjerljive arhive austrijskog generalnog konzula u Sarajevu)*, u: Glasnik Zemaljskog muzeja BiH, 45/1933, sv. 01–02, Sarajevo, 1933; Isti, *Neostvareni projekat za slobodnu trgovinu Dalmacije sa Bosnom, Hercegovinom, Srbijom i Crnom Gorom polovinom XIX stoljeća*, u: Glasnik Zemaljskog muzeja BiH, 46/1934, sv. 01–02, Sarajevo, 1934, 195–207; Midhat Šamić, *Ekonomski život Bosne i Sarajeva početkom 19. vijeka*, u: Godišnjak Društva historičara, god. XI, Sarajevo, 1960, 112–134; Vladimir Stojančević, *Prilike u Bosni i Hercegovini prema izvještajima austrijskog konzula D. Atanaskovića 1844. godine*, u: Istorijski časopis, knjiga VIII, Beograd, 1959, 135–155; Ferdo Hauptman, *Pregled tržišnih cijena nekih artikala u Bosni 1852–1862*, u: Glasnik arhiva i društva arhivskih radnika BiH, god VII, knjiga VII, Sarajevo, 1967; Isti, *Privreda i društvo BiH u doba Austro-ugarske vladavine (1878–1918.)*, u: Prilozi za istoriju BiH II, ANUBiH, Posebna izdanja, knjiga LXXIX, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 18, Sarajevo, 1987, 99–211; Riza Muderizović, *Popis sarajevskih zanatlija iz god. 1848*, u: Glasnik Zemaljskog muzeja BiH, br. 41, II. sveska (za historiju i etnografiju), Sarajevo, 1929; Iljas Hadžibegović, *O privrednim prilikama u Bosni i Hercegovini posljednjih decenija osmanske vladavine*, u: Prilozi Instituta za istoriju u Sarajevu, br. XIII, Sarajevo, 1977, 97–131.

⁹ Seid M. Traljić, *Prilozi poznavanju trgovačkih veza Bosne sa Anonom i Senigalijom u XVI i XVII stoljeću*, u: Pomorski zbornik, knjiga 8, Zadar, 1965, 809–827; Vuk Vinaver, *Sarajevski trgovci u Dubrovniku sredinom XVIII veka*, u: Godišnjak Istorijskog društva BiH, godina VI, Sarajevo, 1954.

¹⁰ Midhat Šamić, *Francuski putnici u Bosni i u Hercegovini u XIX stoljeću 1836–1878*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1981; Zijad Šehić, *Sarajevo u putopisnoj literaturi na njemačkom jeziku 1531–1995*, knjiga u rukopisu. Zahvaljujem se prof. dr. Zijadu Šehiću na ustupljenom rukopisu; Omer Hadžiselimović, *Na vratima istoka, engleski putnici o Bosni i Hercegovini od 16 do 20 vijeka*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1989; Salih Sidki Hadžihuseinović Muvekkit, *Povijest Bosne 2*, El-Kalem, Sarajevo, 1999; Aleksa J. Popović Sarajlija, *Životopis znamenitih Sarajlija*, Islamska dionička štamparija, knjiga I, Sarajevo, 1910.

čitljiva. Međutim, jedan od ključnih problema predstavljala je neujednačenost obima izvora kod pojedinih trgovačkih kuća, kao i nejednakost u vrsti sačuvane građe, tako da je komparacija pojedinih trgovačkih kuća, pripadnika sarajevske trgovačke elite, često bila nemoguća. To se prije svega odnosi na razlike u privatnim zbirkama trgovačkih porodica, od kojih neke sadrže mnogobrojnu korespondenciju, deftere, račune i mnoge druge popratne dokumente kao prvorazredne izvore za analizu rada sarajevske trgovačke elite u drugoj polovini 19. stoljeća, dok neke trgovačke kuće imaju sačuvano samo nekoliko pisama ili deftera. Stoga se može učiniti da su neke porodice istaknute malo više od ostalih, ali taj problem je isključivo vezan za obim građe. Neophodno je istaći da to što sarajevske veletrgovačke kuće nemaju jednak obim i vrstu sačuvane građe, značajno ne utječe na stvaranje kompletne slike s obzirom na to da dostupni dokumenti pružaju podatke ne samo o njenom vlasniku nego i o cjelokupnoj trgovačkoj eliti, te da je dostupna komparirana građa jasno ukazala da je sistem trgovine, bez obzira na ime vlasnika trgovačke kuće, bio potpuno isti.¹¹ Sarajevska trgovačka elita je bila multikonfesionalnoga sastava, a izvorna građa jasno ukazuje na to da vjerska pripadnost nije imala nikakvog upliva u način obavljanja trgovačkih poslova, vrstu artikala ili gradove sa kojima se trgovina obavljala. Stoga je dostupna građa poslužila kao karakterističan primjer kroz koji se može posmatrati cjelokupna sarajevska trgovačka elita, a nikako kao detalj koji je isključivo povezan sa određenom trgovačkom kućom. Komparacija dostupne građe ukazuje na to da je ovaj princip u potpunosti ispravan. Najpoznatije sarajevske elitne trgovačke kuće koje su, shodno dostupnoj građi, poslužile za analizu u ovom radu su: Hadžiristići, Jelići, Kumašini, Despići i Jeftanovići. U sklopu veletrgovaca u posljednjim decenijama osmanske vladavine u literaturi se spominje i jedan broj jevrejskih trgovačkih kuća. U dostupnoj arhivskoj građi podaci koji se odnose na njih su rijetki i uglavnom se odnose na veletrgovce špeditere koji svoju trgovinu vode iz Austrijskog carstva. Zbog toga se oni u ovom radu spominju samo ukoliko su imali neki trgovački odnos sa nekom od elitnih trgovačkih kuća čija je građa dostupna. Međutim, neophodno je naglasiti to da metodološki pristup nije baziran na religijskoj osnovi, kao što je već napomenuto, te se obrazac koji je iznesen odnosi na sve pripadnike sarajevske trgovačke elite. Ukoliko je vjerska pripadnost bila ključna za određene promjene, poput ulaska u administrativna tijela zvanične osmanske vlasti, to je i naglašavano u samom tekstu. Tokom izrade rada povremeno

¹¹ Aliye Mataraci je, bazirajući se na privatnu trgovačku korespondenciju porodice Mataraci, prikazala ekonomski sistem i način trgovanja u Istanbulu. Vidi: Aliye Mataraci, *Trade Letters as Instances of Economy, Ideology and Subjectivity*, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, Istanbul, 2005.

su se pojavljivale i dileme u vezi s upotrebom termina koje smo pokušali ostaviti u originalnoj formi kad je to bilo moguće. Kada se radi o terminima kao što je *kuća*, u smislu trgovine, podrazumijevali smo cjelokupnu porodicu s obzirom na to da je ona u to vrijeme i podrazumijevala istu, dok smo kao sinonim za izraz *trgovačka elita* koristili termin veletrgovac. Kada je riječ o citiranju građe koja je nesređena, stavljena je osnovna oznaka kutije i datu m dokumenta ukoliko ti podaci postoje.

Ovaj rad predstavlja doktorsku disertaciju odbranjenu na Filozofskom fakultetu u Sarajevu novembra 2012. godine i rađen je na izvornoj arhivskoj građi dostupnoj u arhivima u Sarajevu.¹² Stoga su i pitanja i odgovori postavljeni u njoj koncipirani na osnovu podataka koje pruža i na koje ukazuje izvorna građa.

Cilj rada je, na osnovu do sada neistraženih izvora prvog reda, utvrditi kako je sarajevska trgovačka elita nakon liberalizacije i akumulacije materijalnih sredstava poslovala u praksi, kojim kapitalom je raspolagala i kojim se poslovima bavila s obzirom na njen značaj kao jednog od važnih nosilaca ekonomskog prosperiteta i društvenih promjena u Sarajevu u drugoj polovini 19. stoljeća. Međutim, cilj nije bio napraviti historiju pojedinih porodica, naprotiv, komparacijom dostupnih izvora sintetički su prikazani osnovni smjerovi poslovnog i svakodnevnog života sarajevske trgovačke elite u drugoj polovini 19. stoljeća, a kroz individualne primjere ukazano je na karakteristične odlike cjelokupne sarajevske trgovačke elite. Ova studija predstavlja pokušaj da se na osnovu do sada nepoznatih izvora, putopisa, memoarske građe, zapisa savremenika i relevantne literature, te kroz individualne, ali karakteristične odlike ukaže na formiranje trgovačke elite u Sarajevu, njen poslovni i privatni život. Smatramo da će tema, sagledana interdisciplinarnom metodom te analizom do sada potpuno nepoznate građe, pružiti značajne podatke ne samo o trgovačkim nego i o ostalim poslovima sarajevske trgovačke elite, kao i o njenom utjecaju na društveno-ekonomsku stvarnost pred okupaciju Austro-Ugarske, sagledanu iznutra, iz njihove perspektive. Predmet istraživanja ovog rada usmjeren je ka razvoju i promjenama u poslovima sarajevske trgovačke elite, koji kao posljedica materijalne stabilnosti povlači sa sobom i promjene u društvenom i svakodnevnom životu trgovaca u posljednjim decenijama osmanske vlasti.

Rad je koncipiran iz tri tematske cjeline u kojima je zaokružena stvarnost u kojoj je djelovala sarajevska trgovačka elita u periodu 1851–1878. godine počevši od uvjeta za njeno formiranje, preko poslovnog, do života izvan trgovine.

¹² Disertacija je odbranjena pred komisijom u sastavu: prof. dr. Enes Pelidija, član, prof. dr. Zijad Šehić, mentor i član, prof. dr. Edin Radušić, predsjednik komisije.

Društveno-ekonomske promjene u Osmanskom carstvu u 19. stoljeću i njihov utjecaj na stvaranje trgovačke elite u Sarajevu prva je tematska cjelina u kojoj je ukazano na uzroke i posljedice Tanzimata, posebno ekonomskih reformi u Osmanskom carstvu, te njihov utjecaj u Bosanskom ejaletu i primjene u Sarajevu. Posebna pažnja posvećena je liberalizaciji tržišta i stagnaciji esnafske organizacije koja je nakon gubitka zaštite od zvaničnih vlasti stvorila preduvjete za socijalno-ekonomsku diferencijaciju jednog malog broja trgovaca koji će ponijeti epitet trgovačke elite. Promjene u načinu trgovanja i formiranje sarajevske trgovačke elite posmatrani su kroz razdoblje i historijske okolnosti u kojima tradicionalni esnafski običaji nestaju, kao i kroz privredne, kulturne, političke i druge faktore koji su uzrokovali te promjene. Koliko građa dozvoljava, napravljena je analiza strukture sarajevske trgovačke elite. S obzirom na kompleksnost strukture sarajevskih trgovaca i nedostatak prvorazrednih izvora, u sarajevsku trgovačku elitu ubrojani su trgovci kojima je ekonomska moć omogućavala da trguju van granica Bosanskog ejaleta / vilajeta, ali i van granica Osmanskog carstva uopće, i kojima je trgovina bila osnovno zanimanje od kojeg su isključivo i konstantno uvećavali trgovački kapital.

Poslovni život trgovačke elite u Sarajevu u drugoj polovini 19. stoljeća je naslov druge tematske cjeline koja je podijeljena na devet poglavlja. Kroz prvo poglavlje napravljena je kratka analiza razvoja trgovačkih kuća, od njihovog osnivanja pa sve do austrougarske okupacije. Zavisno od dostupne građe, praćene su tri generacije u 19. stoljeću kroz koje se jasno vidi uzdizanje i širenje prve i druge, dok je treća generacija uglavnom ta koja je imetak dijelila i u određenim slučajevima postepeno propadala. Za shvatanje trgovine uopće izuzetno je važno razumijevanje njenog sistema. Stoga je u drugom poglavlju urađena detaljna analiza načina poslovanja koji je prakticirala sarajevska trgovačka elite, kao i razloga zbog kojeg se taj sistem, koji je u osnovi bio zasnovan na dužničko-povjerilačkim odnosima, u praksi nije mijenjao bez obzira na materijalne mogućnosti. Razumijevanje tog sistema od velike je važnosti ne samo za rad sarajevske trgovačke elite nego i za razumijevanje ekonomskih odnosa tog vremena.

Treće poglavlje pod naslovom *Artikli kojima je sarajevska trgovačka elite trgovala u drugoj polovini 19. stoljeća* ukazuje na obim, smjer i vrste artikala. Ovo poglavlje koncipirano je prema vrsti artikala i podijeljeno je na *Krzna, Tekstil, Prehrana* i *Ostali artikli*. Analizom obima i vrste artikala ukazuje se i na udio koji je sarajevska trgovačka elite imala u uvozno-izvoznjoj trgovini pojedinih artikala u odnosu na cjelokupan obim Bosanskog vilajeta. Naredno poglavlje govori o *Načinima plasiranja robe* kod sarajevske trgovačke elite zavisno od obima, udaljenosti i važnosti određenih centara. U tom poglavlju posebno je analizirano plasiranje i kupovina

robe putem komisionara ili posrednika, zatim preko otvaranja filijala, kao i učestvovanje na sajmovima, panađurima i vašarima. S obzirom na to da je druga polovina 19. stoljeća period izgradnje puteva, u petom poglavlju je rekonstruiran način na koji je sarajevska trgovačka elita transportirala robu i poštu te je ukazano na to koliko su izgradnja puteva, osnivanje *Kolskog podvoznog društva* i regulacija prevoza utjecali na svakodnevni transport robe. Posebno je istaknuta uloga kiridžija kao najvažnije karike za prevoz artikala. Kompletan sistem trgovine direktno je zavisio od međusobne komunikacije koja se u periodu druge polovine 19. stoljeća, ali i prije, odvijala putem pisama. Kako je sarajevska trgovačka elita slala i dobijala svakodnevnu korespondenciju, pitanje je koje je također postavljeno u ovom poglavlju. Šesto poglavlje tematski se odnosi na carine. S obzirom na važnost sarajevske trgovačke elite u ukupnom uvozu i izvozu robe, kako unutar Osmanskog carstva tako i prema Austrijskom carstvu, neophodno je bilo posebno analizirati pitanje kako unutrašnjih tako i vanjskih carina. Visine carine te načini prelaza preko njih također su posebna pitanja u tom poglavlju. *Momci* je naslov sedmog poglavlja koje razmatra odnos između sarajevske trgovačke elite i njihovih zaposlenika. S obzirom na to da je obim poslova sarajevske trgovačke elite zahtijevao i znatan broj zaposlenih radnika, u ovom poglavlju odgovoreno je na pitanja: na koji način se zapošljavala radna snaga, kako i koliko su bili plaćeni te kakav je bio njihov međusobni odnos? Jedna od veoma važnih i čestih pojava u drugoj polovini 19. stoljeća na koju i građa ukazuje bila je pojava bankrotiranja. Da li je neka od trgovačkih kuća koje su pripadale sarajevskoj trgovačkoj eliti bila njen dio te da li je bankrotiranje trgovaca imalo indirektno posljedice na rad sarajevske trgovačke elite, pitanja su koja su postavljena u osmom poglavlju. Posljednje, deveto poglavlje ove glave odnosi se na niz dodatnih poslova kojima je sarajevska trgovačka elita pokušavala uvećati svoj kapital. Posebna pažnja posvećena je sarafskim i kreditorskim poslovima, trgovini havalom i banknotama, osiguranju valute putem ažije, kupovini kmetskih i čiflučkih selišta, zakupljivanju državnih licitacija, preprodavanju sitne stoke i njihovih proizvoda kao i rentijerstvu.

Život izvan trgovine čini treću veliku cjelinu u radu, u kojoj je namjera bila osvrnuti se i na segment svakodnevnog, koji podrazumijeva društveni i privatni život, čime bi se slika o sarajevskoj trgovačkoj eliti u posljednjim decenijama osmanske vladavine kompletirala. Cjelina je podijeljena na pet poglavlja koja pružaju složenu sliku javnog i privatnog i međusobnu zavisnost između istih. U prvom poglavlju, koje se odnosi na učestvovanje sarajevske trgovačke elite u radu zvaničnih institucija u Sarajevu u drugoj polovini 19. stoljeća, koliko nam je građa dozvolila, ukazano je na njihov odnos sa zvaničnim vlastima, službeno ali i privatno. S obzirom

na okolnosti u kojim su uključeni u aktivnu političku ulogu u Sarajevu, najzastupljeniji je pravoslavni element sarajevske trgovačke elite. Tome je, pored nedostatka arhivske građe, pridonijela i njihova uloga predstavnika građana pravoslavne vjere pred zvaničnim vlastima. *Druženja* su posebno pitanje koje je posmatrano kroz dva aspekta koja ukazuju na povezanost socijalnog statusa sa društvenim životom i promjenama u svakodnevnom životu. U zavisnosti od načina na koji su prakticirana, posebno su posmatrana *Tradicionalna druženja* i *Druženja odabranog društva*. S obzirom na utjecaje koji su ova druženja imala, u sklopu ovog poglavlja izložene su i određene pojave u vidu *Pomodarstva* kojem je sarajevska trgovačka elita bila sklona. Naredno poglavlje posvećeno je pitanju – u kojoj su mjeri finansijske mogućnosti utjecale na odnos sarajevske trgovačke elite prema vjerskim institucijama? *Religioznost* koja se uočavala u svim segmentima života bila je sastavni dio kako javnog tako i privatnog u tradicionalnom sarajevskom društvu. Kakav je odnos bogatih trgovaca bio na spram vjerskih institucija, važno je pitanje za sagledavanje njihovog rada, ali i ugleda koji su imali. U četvrtom poglavlju posebna pažnja je posvećena *Privatnom životu* kroz pitanja privatnog prostora i promjena koje su očite u načinu izgradnje objekata kod dijela sarajevske trgovačke elite. Posebno je ukazano na načine sklapanja brakova i pitanje izbora porodice sa kojom su se *prijateljili*. Odnos unutar porodice je također jedno od pitanja koje je analizirano u ovom poglavlju, i to s ciljem da privatni život sarajevske trgovačke elite bude jasniji, a slika o njima i njihovim težnjama, željama i strahovima, koji se jedino kroz privatno i mogu sagledati, bude potpunija. Posljednje, peto poglavlje je zapravo odgovor na pitanja: na koji su se način liječili pripadnici sarajevske trgovačke elite, kakav je njihov odnos prema zdravstvenoj kulturi, shvatanju smrti, ali i promjenama odnosa prema umrlom, posebno prema objavi smrti, pojavama vidnim pred kraj osmanske vladavine u Bosni i Hercegovini.

INDEKS LIČNIH IMENA

A

- Abazović, Derviš 116
Abdagić, Mustafa 194
Abdi aga, kazaz 195
Abdija, Mustafa, sarajevski trgovac 41
Abdi-paša, mušir 237, 253
Abdulah, Rahman-efendija 60
Ačim v. Jelić Ačim
Aganagići 125
Aganazir, Ibrahim 123
Aganlija, Abid 116
Aganović, Mehmedaga 123
Ahmed aga, papučar 195
Ahmed efendija, šećerđija 195
Ahmed, poštar austrijskog konzulata 89
Ahmed, Sajid-beg, ljekar 87, 273
Ahmed-beg v. Ahmed, Sajid-beg
Alagić, momak trgovačke kuće
 Hadžiristić 88
Alagić, Osman 123
Aleksić, Mića 278
Aleksić, trgovac iz Broda 121, 122, 148
Ali-beg, načelnik spoljnih poslova, 222,
 236
Aličauš, tatar 154
Aličić, S. Ahmed 25–29, 31–36, 212,
 223
Alleon, J. 29
Almasa, supruga Mehage Kumašina
 264
Altaras, Juda 214
Altaraz, Jakov 41
Amaz, zakupac carina 170
Ana, supruga Riste Despića 131
Andan, Sofija 80
Anna v. Narenčković Anna
Anna, udovica Toše Popovića 121
Antonije, postolar 244
Arafat, trgovačka porodica iz Nablusa
 222
Arifa hanuma, kćerka Genč Ahmeda
 244
Arikan, Saygili Tarik 27
Asbóth, Johann von 58
Atanasaki, Filip 80
Atanasković, Dimitrije 32, 147, 152,
 162, 168–170, 256
Atif, trgovac havalom 209
Atif v. Šadanagić, Atif
Atija, supruga hadži Mustafe Bešlije
 242
Avakumović, Đorđe v. Hadžiavakumo-
 vić, Đorđe
Avakumović, Glišo 235
Avdić, hadži Hasan-aga 207, 208
- ### B
- Babić, Jovo 262
Babić, Mara 262
Babići 262
Babović, Bajram aga 194
Babović, Husaga 123
Baera, Gabriela 42
Baje, Adolf 195
Bajro, momak trgovačke kuće Kumašin
 93
Bakalbašić, Mehmed 194
Bakarević, Mustafa 276, 278
Bakarević, Hašema 278
Bakarević, Ibrahim-beg 276
Bakarević, Mehmed 278
Bakarevići 60, 61, 276
Balić, Smail 273
Balta, Ivan 144, 222
Baltazzi, Th. 29

Baruh, D. Moize 91
 Baruh, Elioz 59
 Baruh, Javer eff. 59
 Baruh, Salomon 38, 59, 94, 103, 226
 Bašeskija, Mula Mustafa Ševki 113,
 229, 233, 258
 Baždar, Zdenka 139
 Bego, Alija 273
 Bejtić, Alija 56, 57, 240, 242, 255
 Benun efendija, zakupac menzilhana
 211
 Benjamin, protosinđel 248
 Besara, Đorđe 194
 Besara, Jovo 227
 Besara, sarajevski trgovac 126
 Besarović, N. Jovo 124, 192, 205, 233,
 241, 243
 Besarović, Risto 225, 229
 Besarovići 252
 Bešlija, Mustafa-aga 60, 242
 Bešlije 60
 Bianco, bojadžija 227
 Bičakčić, Mustafa aga 194
 Bilan, Stipe 89, 123, 198
 Bjelobrk, Salih 194
 Blau, Otto 91, 96
 Bojanović, Anton 256
 Bokonjić, trgovac iz Gradiške 90
 Bozkurt, Gulnihal 25, 27, 28, 34
 Božilović, Dimitrije 80
 Brkić, Salko 203
 Bruk, Riter fon 32
 Budimlić, Jovan 230
 Budimlić, Mariota 263
 Budimlić, Risto 84, 116, 263, 279
 Budimlić, Stepo 87, 279
 Budimlići 14, 35, 87, 115, 151, 152,
 158, 159, 181, 250, 263
 Bue, Ami 95
 Bukovil, Evto 126, 136

C

Cerić, Idriz-aga 83, 89, 149
 Çevdet Paša 105
 Chalcraft, T. John 37
 Cokov, ćurčija 96, 97

Craciun, Magdalena 66
 Crnogorčević, Živko 122, 264
 Cvitković, sarajevski trgovac 139

Č

Čamila-hanuma v. Fazlagić, Šerifović,
 Čamila-hanuma
 Čangolja, Jovo 248, 249
 Čatović, Mulo 83
 Čebedžija, Mustafa 252
 Čepal, Osman 90, 149
 Čokorilo, Prokopije 227
 Čomara, Sulejman aga 127
 Čomare 60, 61, 65, 68, 104, 116, 166,
 176, 265
 Čučić, Stevan 183
 Čulep, Avdaga 123
 Čupić, Jovo 101, 115, 277
 Čurbabić, Glišo 100, 127
 Čurbabić, Jovo 127

Ć

Ćamil-paša, valija 32
 Ćurčić, Husein-aga 192, 214
 Ćurčić, Vejsil 253
 Ćurčići 264

D

Danon, B. Jozef 91
 Danon, O. Fratel 91
 Daša v. Hadžiristić, Daša
 Daša v. Jelić, Daša
 Dašin, vladika 91
 Dautović, Čimin 127
 Debović, Stefan 123
 Deguilhem, Randi 43
 Demeter, Teodor 103
 Despić, Aleksa 66, 67, 69, 70, 74, 85,
 106, 200, 203, 241, 242, 245, 246,
 249, 257, 263, 272, 277, 336, 337
 Despić, Efa 265, 266
 Despić, Hristofor 230
 Despić, J. Mihajlo 230
 Despić, Jeftan 70, 204, 225, 230, 239,
 241, 272
 Despić, Jelka 205

- Despić, Jovo 39, 40, 70, 200, 210, 212, 227, 250, 263, 272
- Despić, Kosta 255
- Despić, Makso 70, 74, 127, 129, 222, 225, 226, 229, 230–232, 238, 239, 249, 250, 262, 265, 272
- Despić, Mara 205, 257
- Despić, Mića 70, 238, 239, 272
- Despić, Nikola 68, 131
- Despić, Risto 68, 131
- Despić, Savka 205, 212, 241, 239, 263, 336
- Despići 14, 16, 40, 55, 58, 59, 65–71, 74, 75, 77, 81, 84–87, 91, 96, 99, 103–105, 108, 109, 111, 114, 119, 130, 131, 135, 155, 156, 191, 200, 203–205, 210, 215, 216, 222, 225, 238, 239, 241, 248, 249, 253, 255–257, 260, 265, 274, 287, 297
- Despić-Jeftanović, Savka/ Despić, Alekse Savka v. Despić, Savka
- Devrić, Mulo 41
- Dilon, Emil Džouzeff 58
- Dimitrije, rođak Hadžiristića 227
- Dimitrova, Kalinova 27, 210
- Dionisije, mitropolit bosanski 238
- Doumani, Beshara 164, 221, 223
- Dragičević, Pero 123
- Dropulić, Franjo 61, 83, 123, 284
- Dučić, Risto 93
- Dučić, trgovac iz Broda 186
- Duklanović, Franjo 87
- Dumo, banjalučki trgovac 171
- Durmišić, Hasan 116
- Dušan v. Jelić, Dušan
- Dž**
- Džemal-efendija, čatib 55,76
- Džemal-efendija, ljekar 273
- Dženić 61, 191, 253
- Dževdet-paša 32, 37, 38, 46, 60, 105, 240
- Džinić 254
- Đ**
- Đerić, Mića 178
- Đine 167
- Đino, Ahmed aga 194
- Đino, Salih 38
- Đorđe, momak trgovačke kuće Jelić 180
- Đorđević, Đorđe Buleka 272, 273
- Đorđević, Nikola 216
- Đorđević, R. Tih. 44
- Đorđević, Vladan 273
- Đurđević, Martin 154, 238, 244
- Đurđić, Đorđe 80
- Đurić, Konstantin v. Đurić, Kosta
- Đurić, Kosta 88, 184, 185, 268
- Đuverić, Mujo 110
- E**
- Eldem, Edhem 30, 43, 51, 52
- Elić, A. Gavro v. Jelić, Gavro
- F**
- Faik-beg 167
- Fantacci, Luca 27, 210
- Farke, Samuel 89
- Faroqhi, Suraiya 33, 34, 37, 42, 43, 45
- Fazlagić Šerifović, Kamila-hanuma 280
- Fazlić, Hasan 61, 83, 284
- Fazli-paša, sarajevski musliman 114
- Filipović, Milenko 122
- Finci, Leon 73
- Finci, Moiese 106, 112, 128
- Fočić, Adil efendija 68
- Fočići 59, 261
- Fotić, Aleksandar 264
- G**
- Gackali, Mehmed 57
- Gaćanac, Risto 265, 266
- Gaćanin, Arif 194
- Gaćanin, Risto 266
- Galić, Lazar 68
- Galić, Pero 68
- Gavrilo, trgovac iz Šapca 90
- Gavro v. Jelić, Gavro
- Gazi, Husrevbeg 202
- Genç, Mehmet 42, 43
- Genč, Ahmed 244
- Georgijević, Miloš 130

- Gigović, Mehaga 124
 Giljferding, Aleksandar Fedorović 52, 204, 225, 244, 258
 Gjurgjević, Martin v. Đurđević, Martin
 Glieder, Aleksandar 112
 Glođo, Ahmed Munib-efendija 61, 229, 242, 243, 256
 Glođo, Hašim-aga 127
 Grbović, Simo 127
 Grinštajn, Ivan 242
 Gruber, Jakov 126, 136, 137, 140, 141
 Gutman, Ludvig 118
 G., Veinstein 43
- H**
- Habiba, supruga Mehage Kumašina 264
 Hadžalić, Mustafa 57
 Hadži Mustafić, Mustafa aga 194
 Hadžialagić, trgovac iz Taslidže 112
 Hadži-Alija, sarajevski trgovac 135
 Hadžiavakumović, Đorđe/Georgije 68, 88, 130, 135, 136, 204, 211, 224, 230, 262, 263
 Hadžiavakumović, Mića 13
 Hadžiavakumović, Risto 225
 Hadžiavakumović, Vidak 265
 Hadžiavakumovići 59, 68, 104, 123, 135–137, 204
 Hadžibajrić, Fejzulah 249, 264
 Hadžibegović, Iljas 15, 50, 57, 65, 177, 191
 Hadžidespić, Jovo v. Despić, Jovo
 Hadžihalilovići 60
 Hadžihuseinović, Salih Sidki Muvekkit 15, 28, 32, 36, 46, 60, 150, 152, 157, 161, 164, 193, 197, 280
 Hadžijahić, Muhamed 162
 Hadžijamaković, Muhamed 273
 Hadžikajmaković, Ahmed aga 194
 Hadžimusić, Avdaga 68
 Hadžiosmanović, Lamija 280
 Hadžiristić, Daša 241, 260–262, 265, 266, 278
 Hadžiristić, Ilija 66, 70, 71, 133, 226, 230, 249, 260, 261, 263, 265, 269, 270, 276–278
 Hadžiristić, Jovo 260, 269
 Hadžiristić, Koka 260, 263
 Hadžiristić, Konstantin 175, 230, 241, 260, 274, 275, 276, 279
 Hadžiristić, Kosta v. Hadžiristić, Konstantin
 Hadžiristić, Mara 71, 241, 260, 262, 270, 279
 Hadžiristić, Pero 66, 70, 71, 80, 82, 106, 112, 123, 133, 165, 195, 200, 230, 241, 260, 261, 270, 278, 280
 Hadžiristić, Petar v. Hadžiristić, Pero
 Hadžiristić, Petrakija v. Hadžiristić, Pero
 Hadžiristić, Risto, sin Ilijin 91, 123, 225, 235, 255, 260, 262, 263, 265, 275–279
 Hadžiristić, Risto, začetnik trgovačke kuće Hadžiristić 35, 48, 66, 67, 70, 114, 249, 260, 261
 Hadžiristić, Savka 260, 269
 Hadžiristić, Tano 39, 67
 Hadžiristić, Vaso 39, 66, 71, 80, 83, 88, 92, 106, 118, 123, 141, 152, 165, 167, 174, 177, 194, 199, 209, 224, 230, 231, 236, 241, 244, 245, 248, 254, 258–261, 265–270, 273–279
 Hadžiristići 13, 16, 35, 48, 59, 61, 65–67, 69–71, 74, 76–78, 81–83, 87, 88–93, 97–100, 103–106, 109–112, 114, 115, 117–119, 121, 123, 125–128, 133, 135–137, 140, 146, 148–150, 154, 155, 157, 159, 163, 164, 166, 167, 170, 173–177, 178, 190–194, 197–200, 203, 205–210, 213, 214, 216, 225, 226, 230, 236, 241, 244, 245, 249, 254, 255, 258–261, 263, 265, 266, 269, 274, 275, 278, 280, 287
 Hadžirustanović, Mehmed aga 194
 Hadžirustemagić, Mehaga 68
 Hadžiselimović, Omer 15, 59, 128, 130, 162
 Hadžišabanovići 264
 Hađi Ristić, Vaso v. Hadžiristić, Vaso
 Hajdarević, Rašid 39, 61, 94, 229, 242, 243, 256

- Hajdarpašić, Edin 258
 Hami-paša, Husein zastupnik valije 257
 Hammer, Joseph von 25
 Handžić, Adem 46
 Handžić, Ibrahim 108
 Hasandedić, Hivzija 264
 Hasan-efendija, sin Mustaga-age Bešlije 60
 Hasanović, Salih 118
 Hatidža, kći Abdurahmanova 231
 Hauptman, Ferdo 14, 15, 111
 Herceg, Jovo 100
 Herceg, Stjepan 197
 Hlačić, Mulaga 208
 Holms, britanski konzul 237, 238
 Hrelja, Mehmed 57
 Huršid, Mehmed-paša, vezir 34, 38, 156, 272
 Husein, nadzornik Istanbulske carine 169
- I**
- Ibrahim aga, trgovac tahmisom 189
 Ihsanoglu, Ekmeleddin 25, 26
 Iličić, K. 123
 Ilić, kazandžija 213
 Ilić, Pero 123
 Illek, Hajnrih 195, 216, 255
 Inalçik/Inaldžik, Halil 42, 43, 51, 52, 206
 Irbi, Paulina 128
 Ishak zade, Muhamed Emin 38
 Iveljić, Iskra 103, 263
- J**
- J. Rizo 136
 Jagoda, prijateljica Stefana Jelića 235
 Jakić, Salih 41
 Jakov v. Gruber, Jakov
 Janković, Milovan 203
 Javer, Georgije 103
 Jeftan, fleker 242,
 Jeftanović, Antonije 224, 230
 Jeftanović, Dimitrije 40, 132, 223, 224, 230, 241, 244, 263, 272
 Jeftanović, Gligorije 215, 225, 236, 246, 264, 271
 Jeftanović, Jeftalija 271
 Jeftanović, Jelka 262, 263, 278
 Jeftanović, Jovo 88
 Jeftanović, Manojlo 35, 36, 87, 89, 94, 132, 141, 178, 179, 200, 203, 212, 222–225, 227, 230, 236, 248, 249, 254, 262–264, 271
 Jeftanović, Pero 94, 128, 132, 263
 Jeftanović, Petar Pero, sin Gligorija 246, 271
 Jeftanovići 16, 36, 39, 50, 59, 67, 69, 71, 82, 89, 90, 97, 98, 100, 104, 127, 128, 132, 148, 179, 181, 203, 204, 211, 212, 215, 216, 222, 252, 257, 263, 265, 266, 274, 280, 287
 Jehudi, Isak 93
 Jelić, A. St v. Jelić, A. Stefan
 Jelić, A. Stefan 230, 235
 Jelić, Ačim 247
 Jelić, Aleksa 230, 235, 280
 Jelić, Anna 268
 Jelić, Daša 190, 240, 244, 245, 263, 266, 267, 268, 269, 275
 Jelić, Dušan 275
 Jelić, Gavro 39, 68, 79, 80, 83–85, 88, 90, 96, 98–101, 106–109, 113–115, 118, 119, 122, 125, 126, 128, 130, 136–139, 144, 147–150, 154, 159, 163–165, 171, 176, 179, 180–186, 190, 194, 204, 205, 211, 224, 226, 235, 240, 244, 245, 247, 250, 261–263, 266–269, 275, 277, 280, 284
 Jelić, Jefto/Evto 88, 126, 135, 136, 186, 190, 194, 205, 226, 230, 247, 261, 280
 Jelić, Koka 268
 Jelići 16, 35, 39, 59, 61, 65, 67, 68, 71, 74, 78, 80, 83–85, 89, 90, 93, 94, 96–109, 112, 113, 115, 116, 118, 119, 122–124, 126, 128–130, 133, 135, 137, 139, 140, 146, 148, 149, 152, 153, 155, 163–166, 171, 174, 176, 179–183, 185, 190, 204, 211, 213, 216, 225, 227, 247, 250, 259, 266, 280
 Jelka v. Jeftanović, Jelka

- Joka v. Krsmanović, Jovanka/Joka
 Jovan v. Mihajlović, Jovan
 Jovanće, kasapin 97
 Jovanović, Andrija 133
 Jovanović, trgovac 224
 Jovo v. Tanasić, P. Jovo Bošnjak
 Jovo, momak trgovačke kuće
 Hadžiristić 89
 Jovo, trgovac iz Gradiške 90
 Jozefac, Josip 273
 Juba, apotekar 273
 Judić, Juda 194
 Judić, pop 91
 Judo, preprodavač mlijeka 214
 Jusuf-aga, trgovac iz Donjeg Vakufa 83
- K**
- Kabadaje 216
 Kadić, Musa Alija 119
 Kadić, Muhamed ef. 55
 Kadić, Mustafa 273
 Kajon, David 41
 Kaluđerčić, Stevo 223, 231
 Kapetanović, Mehmed-aga 127
 Kapetanović, Muhamed 127
 Karapetrović, Pero 213
 Karčić, Fikret 25, 31
 Kasaba, Rešad 29
 Kasumović, Amila 94
 Kasumović, Fahd 50
 Kasumović-Gadžo, Azra 38, 61, 215
 Kašiković, trgovac iz Mostara 163
 Katarina v. Radić (Hadžiristić), Katarina
 Kecmanović, Ilija 230
 Kerleta, Jovo 257
 Kerschman, Chaim 233
 Kiseljaković, Salih 199, 206–209
 Kiseljaković, Salko 214
 Klaić, Đorđe 149
 Klaić, Bratoljub 95, 117, 119
 Komadina, Mujaga 215
 Konstantin v. Hadžiristić, Konstantin
 Konstantin, trgovac iz Lajpciga 141
 Konjarović, Osman aga 194
 Kosta, sarajevski trgovac 136
 Kostić Mičić, Anđa 280, 281
 Kostić, trgovac iz Broda 186
 Koškovac, Čimin 127
 Kotchet, ljekar 84, 86, 170, 257, 273–
 275
 Kovačević, Aleksandar 105
 Kovačević, Amel 206
 Kovačević, Jovan 119
 Kovačević, Petar 130
 Kovačević, Stefan 179, 181
 Kraljević, Jovan 82
 Kraljević, Nikola 34
 Kraljević, Pero 188
 Kraljević, Sigman 88
 Kraljević, Vaso 188
 Kreče 229, 231
 Kreševljaković, Hamdija 14, 32, 34, 35,
 37, 38, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 54,
 55, 56, 60, 67, 86, 178, 191, 203,
 229, 240, 242, 245, 249, 253
 Krgić, Ahmed 123
 Krgić, hadži mula v. Krgić, mula
 Mehmed
 Krgić, mula Mehmed 116, 123
 Krniček, Josif 194
 Krsmanović, Bogdan 39
 Krsmanović, Jovanka/Joka 261, 265–267
 Krsmanovići 261
 Kruševac, Todor 225, 229
 Kudraivić, ruski konzul 76
 Kukavičić, Jovan 82
 Kukić, Salih aga 194
 Kulašini 60
 Kulijer, Andrija 231, 232
 Kumašin, Abdulah 67, 176
 Kumašin, Ahmed 69, 127, 133, 154,
 158, 176
 Kumašin, Mehaga 249, 264
 Kumašin, Mehmed 56, 176
 Kumašin, Muhamed-aga 127, 153, 154,
 176, 214, 222, 249
 Kumašin, Muharem-aga 56
 Kumašini 16, 56, 59, 60, 65–71, 75, 81,
 84, 85, 93, 94, 102–104, 112, 113,
 115–117, 126–128, 133, 147, 153,

- 154, 156, 158, 159, 176, 186, 189,
190, 200, 209, 212–216, 248, 249,
259, 263, 265
Kumašinović v. Kumašini
Kumašinović, Mujaga 56
- L**
- Latas, Omer-paša 31, 32, 45, 46, 143,
320
Lavić, Hamza 61
Lazarević, H. Đorđe 247, 248
Leko, Vlado 27
Leti, A. Leon 152
Levi 59
Levi, Abraham 59
Levi, David 59
Levi, Jakov 59
Levi, Rafael 59
Levi, Salamon 59
Levi, Vito 130, 149
Levy, Moritz 43, 59
Lihić, Isak 41
Lika, Anastazija 126
Lukić, Petar 130
- Lj**
- Ljiljak, Milan 114, 150, 151
Ljuca, Mustafa 155
- M**
- Madanagić, Ago 213
Mahmud II, sultan 25
Mahmut, trgovac iz Šapca 90
Makanec, Alfred 232
Maksimović, Risto 123
Mamuletići 59
Mandali, Giovo 273
Mara, djevojka Jakova Trifkovića 262
Mara, kćerka Alekse Despića 257
Mara, kćerka Jove Babića 262
Mara, sestra Katarine Radić, Hadžiristić
261
Marić, Hristo 126
Marić, Stipan 88
Marija v. Hadžiristić, Mara
Markadić 93
Markadić, Rafael 122
Markadić, Solomon 122
Marković, Marko 86, 202
Martić, fra Grga 55, 142, 258
Marušić, Nikola 245
Mašić, Izet 272, 273, 274
Mašići 56, 60
Matanović, Damir 134
Mataraci, Aliye 16
Matković, Ivko 123
Mavrić, Simat 123
Mazhar-paša 244
McGowan, Bruce 43
Medović, Kristofer 152
Mehmed efendija, zaptijski binbaša 257
Mehmed II, sultan 51
Mehmed, Sarajlija 135
Mehmed, Tahir-paša 32, 45
Mehmed-aga v. Mujagić, Mehmed-aga
Mehmed-aga, trgovac iz Uzundeve 125
Mehmed-beg, sin Hadži-bega Tuzle 264
Mehmed-efendija, đumrukčija 167, 199
Mekenzi, Dž. M. 128
Memija, Emina 280
Memišagić, Husein 68
Memišević, sarajevski trgovac 87
Merhemić, Fehma 264
Merhemić, Habiba 264
Merhemić, Ismet-aga 60, 61
Merhemić, Mehaga 60
Merhemić, Mehmed Mula-aga 56, 226,
249, 264, 269
Merhemić, Mujaga 264
Merhemić, Mulahanuma 249, 264
Merhemić, Mustafa 249
Merhemić, Osman 56
Merhemić, Salih-aga 249
Merhemić, Selma 264
Merhemić, Umni Gulsuma 264
Merhemić, Vasvija 264
Merhemići 41, 56, 60, 61, 65, 67, 68,
71, 93, 102, 104, 116, 125, 164,
176, 192, 203, 209, 265
Meriwether, L. Margaret 192, 265
Mestvica, Mula Muhamed 39, 43, 46,
48, 57, 177, 193

Mičić, Jovan 263
 Mičić, trgovac iz Bijeljine 102
 Mićo, sin Jove Despića 272
 Mihailović, Risto 105
 Mihajlović 227
 Mihajlović, Aleksa 126
 Mihajlović, Jovan 176, 183–186
 Mihanić, Salih 123
 Milaković, Konstantin 175
 Mileva, kćerka Pere Hadžiristića 260
 Milić, Savo 103, 123
 Miloš, knez 46, 139
 Minta, Major 172
 Mitrović, Čankan 88
 Mitrović, P. 245
 Mladenović, Ljubica 239
 Moskin, Gaetan 54
 Mostarac, Stevan 121
 Mošon, bakal 194
 Mravović, Karadži zade Hasanaga 177
 Mravovići 177
 MsGowan, Bruce 37
 Muderizović, Riza 14, 15, 37, 54, 55,
 56, 67
 Muhammed, a. s. 25, 233
 Mujaga, trgovac iz Zenice 123, 159
 Mujagić, Mehmed-aga 82, 109, 123
 Mujić, Muhamed 237
 Mulić, Hasan 74
 Murat-efendija, trgovac iz Foče 103
 Musafija, Isak 41
 Mussafija, Giacomo 130, 132
 Mustafa aga, zaptijski mulazim 257
 Mustafa-aga, otac Salihage Merhemića
 249
 Mustaj-paša 226
 Mutevelići 264
 Muzafertija, Mehmed-ef. 273

N

Nako, Mustafa aga 194
 Nametak, Alija 231
 Nanić, Meho 123
 Napoleon I 53
 Narenčković, Anna 79, 81, 89, 115, 125,
 148, 163, 268
 Narenčkovići 125, 126
 Niko, sin Marka Šuška 39, 88
 Niko, trgovac iz Jajca 93
 Nikolić, Aleksa v. Despić, Aleksa
 Nikolić, Hristo, trgovac iz Samokova
 126
 Nikolić, Jovan trgovac iz Dubice 41
 Nikolić, Jovo v. Despić, Jovo
 Nikolić, Makso v. Despić, Makso
 Nikolić, Stojan 104
 Niškanović, Vilma 239
 Novalija, Mehmed 57
 Nuhaloović, Salih 194
 Nuri-efendija, hirurg 273

O

Odović, Simo 105, 129, 212, 257, 262
 Olga, konobarica 38
 Olja, kćerka Ščulepnika, ruskog konzula
 236
 Omer, momak trgovačke kuće Radulović
 158
 Omer-aga, poštar njemačkog konzula
 151
 Omer-aga, trgovac iz Visokog 90
 Opuić, Aleksandar 100, 130
 Oršolić, Todo 172
 Osmanović, Vejsil 213
 Owen, Roger 31
 Ozekicioglu, Halil 26, 29, 30, 31
 Ozekicioglu, Seda 26, 29, 30, 31

P

Palare, Majkl 95, 157
 Pamučina, Joanikije 227
 Pamuk, Şevket 27, 29, 30, 37, 43, 181,
 206
 Pandža, Osman 97, 123
 Panje 263

Papo 272
 Parentić, Ali-beg 135
 Paret, Vilfred 54
 Pavao, sedlar 244
 Pavlideć, Petar 101, 130
 Pavlović, Nikola 13, 224
 Pavlović, Ilija 224
 Pavlovići 86
 Pejanović, Đorđe 33
 Pejgamber v. Muhammed, a. s.
 Pelidija, Enes 17, 33, 51, 52
 Perićić, Šime 101
 Perić, Risto 177
 Perinović, komisionar iz Trsta 113
 Pesante, Botini 245
 Pešut, sarajevski trgovac 39
 Petar, momak trgovačke kuće Jelić 88
 Petković, Jovan 189
 Petrović, Hačim 35
 Petrović, Konstantin 88, 212, 215, 241
 Petrović, Kosta v. Petrović, Konstantin
 Petrović, Panto 254
 Petrović, Petar 215
 Petrović, Petrakija 212
 Petrovići 36, 83, 254
 Pinto, Avram 231
 Pištelić, Jovan 116
 Podgajjski, Petar 110
 Polić, Spasoje 83, 182
 Popara, Haso 214
 Popović, Aleksa 133
 Popović, J. Aleksa Sarajlija 15, 60, 102,
 203, 243
 Popović, Stevo 92, 121
 Popović, Toše 121
 Popović, Vasilj 14, 53
 Popovići 121, 122, 198
 Potogija, Mehmed-aga 56
 Potogije 14, 55
 Prokopije, arhimandrit 250
 Prokopije, mitropolit 238
 Prstojević, Miroslav 244, 274

Q

Quaert, Donald 31, 37, 42, 43, 51, 53,
 193

R

Radić (Hadžiristić), Katarina 260, 261,
 270, 276
 Radići 260
 Radović, Atanasije 132, 189
 Radović, Mošo 255
 Radulović, A. 85, 128,
 Radulović, bečki komisionar 152, 155
 Radulović, Jovo 158
 Radulović, Risto 224
 Radulović, Risto 224
 Radulovića, Jovo 158
 Radušić, Edin 17, 27, 32, 72, 127, 143,
 315
 Rafael, austrijski trgovac 38
 Rafeq, Abdul-Karim 42
 Rajković, Spiro 114, 224
 Rajković, upravnik Kolskog podvoznog
 društva 145
 Rašid, poštar 154
 Rašidović, Mehmed 204
 Renner, Heinrich 240, 270
 Ristići 208
 Risto v. Budimlić, Risto
 Risto v. Hadžiristić, Risto
 Risto, saraf 226
 Risto, sin Anđe Kostić Mičić 281
 Rizo, J. 136
 Rizov, hadži Murata Alija 123
 Roskiewicz, Johan 34, 35, 58, 114, 152,
 161, 170, 171, 174, 193, 233, 247,
 251, 269, 270, 273
 Rostel, Risto 213
 Rotšild 195, 225
 Rovinski, Pavle Apolonovič 253
 Ruso, Alfonso 57
 Russo, Math 90, 128

S

Safet-paša 170
 Sahanija, Mustafa aga 195
 Sakagalić, Dimitrije 174, 176
 Sakson, safar 199
 Salem efendija 55, 76
 Salih aga, trgovac havalom iz Dubice 206
 Salih efendija, vakufski pisar 194

- Salih, sarajevski trgovac 41
 Salih, v. Kiseljaković, Salih
 Salih-aga, trgovac iz Trebinja 82
 Samouković, Simo 35, 36, 230
 Samuković, Risto 227
 Sarić, Mehmed 50
 Sarić, Samija 60, 61, 215
 Savić, Risto 227
 Savić, Daša v. Hadžiristić, Daša
 Savić, Jovo 261
 Savići 59, 257
 Savka, kćerka Riste Hadžiristića 260, 269
 Savka, sestra Alekse Despića 257
 Selim, trgovac iz Stoca 107, 108
 Serezlija, Đorđe 41
 Shurayyif, Yusif 192
 Simić, Mića 234, 235
 Simo, momak trgovačke kuće Jelić 181, 182, 183
 Skaričić, Špiro 111
 Skarić, Niko 230, 255
 Skarić, Vladislav 13, 28, 34, 35, 59, 67, 70, 76, 77, 86, 87, 91, 110, 116, 118, 132, 133, 199, 211, 237, 239, 254, 255, 260–262, 269, 270, 274, 275
 Skečić, Huso 123
 Skenderova, Staka 55, 227
 Skobila, Jovo 74
 Skopljak, Ibrahim 123
 Slijepčević, Risto 67
 Smailović, Husaga 68
 Smaješ, Osman aga 195
 Smajić, Muamera 26
 Smajić, Ramiza 105
 Sočo 264
 Softić, Mehmed aga 195
 Softić, Salih-aga 127
 Softić, Šaćir 77
 Softići 60, 176, 265
 Sokolović, A. Osman 14, 55, 124
 Sokolovići 56, 257
 Spahe 264
 Spaho, Fehim 264
 Spasoje, momak trgovačke kuće Jelić 185, 186
 Stefan 212, 235, 276
 Stevović, Jeronim 250
 Stipe, trgovac iz Jajca 93
 Stipo, trgovac iz Dervente 279
 Stojančević, Vladimir 14, 15, 65, 162
 Stojanović, Dino 80
 Sućeska, Avdo 46, 51
 Sulejman, trgovac iz Fojnice 123
 Sulejmanpašići 264
 Sumbul, ef. Jakov 151, 273, 274, 275
 Sumbul v. Sumbul, ef. Jakov
 Sverić, Rustem-beg 94
 Svrze 61, 264
- Š**
- Šaćinagić, trgovac iz Ušćupa 81
 Šadanagić, Atif 93, 186
 Šahinagić, Hasan-aga 79
 Šamić, Midhat 14, 15, 53, 57, 95
 Ščulepnikov, ruski konzul 205, 227, 236
 Šehić, Zijad 15, 17, 59
 Šerifa, kćerka Mustafe, sina Mehmedova 177
 Šišić, Ahmed 113, 130
 Škaljić, Abdulah 80, 95, 101–103, 106–108, 119, 266
 Škaljić, Nezir ef. 34
 Škaljo 264
 Šljivo, Galib 31–33, 143, 169
 Špiro, sarajevski trgovac 126
 Štimac, Vera 60, 61, 215
 Šučur efendija, pisar 76
 Šušak, Marko 39, 88, 94
- T**
- Tahir-paša v. Mehmed, Tahir-paša
 Talagić, Derviš 41
 Tanasić, Aleksa 198
 Tanasić, P. Jovo Bošnjak 96, 97, 127
 Tanasić, Tano 123
 Tanasići 113, 122, 123, 166, 260
 Tasovac, Siman 88

Tasovac, Stevan 121, 166, 210, 213, 245
 Tasovac, v. Tasovac, Stevan
 Tekić, Pero 190
 Tengriřsek, Kemal Yusuf 26
 Tepić, Ibrahim 14, 31, 37, 55, 56, 67, 72, 95, 96, 105, 110, 115, 128, 134, 135, 142–145, 161, 166, 168, 174, 197, 227, 234, 256
 Terzić, Himzo 149
 Todorović, Aleksa 103
 Todorović, Hadži Risto/Hristo v. Hadžiristić, Risto
 Todorović, Tomo 102
 Todorović, Trifko 39, 80, 88, 215
 Todorovići 59
 Topal, Osman-paša 143, 144, 152, 205, 231, 232, 234, 235, 237, 238, 256, 260, 285
 Traljić, M. Seid 15, 239
 Travez, trgovac iz Istanbula 210
 Tražanin, Idriz 127
 Trgović, Murat 127
 Trhulj, Sead 14
 Trifko, momak trgovačke kuće Jelić 84, 178, 183, 277
 Trifković, Jakov 88, 211, 224, 262
 Trifković, P. Jakob v. Trifković, Jakov
 Trifkovići 59
 Tripković, Risto 227
 Trnovica, Trifko 80
 Trtić, Pero 249
 T., Teodor trgovac iz Broda 91, 92
 Tuncer, Coskun 27, 210
 Tuzla, Hadži-beg 264

U

Ušćuplija, Mošo 41, 194
 Uzunija, Riza-efendija 259

V

Vali-beg, ljekar 245, 273, 275
 Vasiljević, Jovo 204
 Vasiljevići 39, 194
 Vaso v. Hadžiristić, Vaso
 Vatrenjak 56, 60
 Vidići 176
 Vinaver, Vuk 15, 95, 135
 Vlainić, Feizaga 68
 Vučković, Gavro 55, 60
 Vučo, Nikola 27, 44, 45, 46, 139
 Vuljuhović, Ibrahim ef. 278

Y

Yildirim, Onur 45, 48
 Younis, Hana 128, 203, 205, 224, 231, 244, 256, 260, 266, 267

Z

Zabit, Acer 28
 Zamagna, Ivan 38
 Zaplata, Rudolf 14, 15, 32, 86, 124, 129, 143, 147, 168, 170–173
 Zarinebaf, Fariba 37, 42, 43
 Zavnok, Niko 123
 Zerić, Mića 89
 Zildžić, Mehaga 55
 Zildžić, Muhamedaga 68
 Zildžić, Nezir ef. 226
 Zildžići 213, 231, 256, 264
 Zirdum, Andrija 153
 Zlatar, Behija 52, 160
 Zohrab, britanski vicekonzul 72

Ž

Živković, Mita 34, 35
 Žutić, Mihajlo 176

INDEKS GEOGRAFSKIH POJMOVA

A

Abdi-halife mahala 177
Ajas-pašina mahala 288
Aleksandrija 113, 146
Ali-pašina mahala 56, 57
Amerika 101, 136, 137, 141
Anadolija 161, 206
Austrija 32, 40, 48, 53, 72, 91, 111, 143,
165, 169, 170, 171, 174, 201, 202,
234, 237, 277
Austrijsko carstvo 16, 19, 32, 40, 120,
127, 143, 195, 199, 283, 289, 292
Austro-Ugarska monarhija 17, 32, 56,
71, 78, 94, 102, 120, 172, 189, 290

B

Bačka Palanka 101, 132
Baden 146, 241
Bakije 232
Banja Luka 33, 81, 98, 103, 104, 117,
121, 122, 127, 134, 135, 144–146,
149, 152, 163, 164, 166, 195, 208,
223, 233, 238, 258
Basra 37
Bašćaršija 253
Beč 40, 53, 59, 68–70, 73, 74, 76, 78,
81, 82, 84, 85, 90, 91, 96, 98, 99,
103–106, 109–112, 115–119, 121–
124, 127–129, 131–133, 141, 144,
146, 149, 152, 153, 155, 159, 165,
167, 170, 183, 189, 192, 196, 198,
200, 210–212, 225, 229, 240, 241,
244, 246, 254, 255, 261, 267, 268,
270–272, 274–277, 279, 284, 285,
287, 333
Beograd 43, 81, 82, 98, 103, 108, 109,
118, 123, 130, 146, 155, 163, 183,
185, 186, 196, 272

Bezistan 60, 61, 87, 157, 214, 215
Bihać 37, 144, 146, 195, 199
Bijelo Polje 105, 127, 146
Bijeljina 81, 102, 133, 144, 146, 190,
195, 212, 223
Bišće 81, 206–209
Bliski Istok 113, 285
Borak 232
Bosanski ejalet 13, 14, 18, 27, 31, 33,
36, 52–54, 58, 65, 72–74, 81, 94–
96, 109, 112, 117, 119, 122, 123,
127, 135, 138, 141–143, 152, 153,
155, 156, 160, 161, 167, 177, 187,
193, 206, 221, 229, 230, 248, 259,
276, 283–285, 287, 289
Bosanski ejalet/vilajet 13, 14, 18, 31, 33,
58, 65, 81, 95, 109, 117, 119, 120,
122, 123, 127, 135, 141, 142, 153,
155, 156, 161, 167, 187, 193, 221,
248, 259, 284–286
Bosanski Novi 134
Bosanski vilajet 18, 34, 50, 81, 113, 119,
127, 134, 135, 140, 144, 145, 150–
152, 154, 160, 189, 195, 198, 226,
228, 233, 236, 246, 274, 288, 289
Bosna 14, 15, 31–33, 36, 37, 46, 53, 56,
72, 87, 93, 95, 96, 104, 105, 109,
120, 128, 134, 135, 140, 142–145,
152, 165, 169, 171–174, 193, 195,
199, 202, 205–207, 209, 214, 264,
270, 273, 283, 288, 289
Bosna i Hercegovina 14, 15, 20, 31–35,
37, 43–45, 55–57, 65, 67, 72, 86,
95, 96, 105, 109, 110, 114, 122,
124, 128, 129, 134, 135, 143–145,
147, 150, 161, 162, 166, 168, 170,
173, 178, 197, 202, 203, 213, 222,

- 223, 227, 242, 245, 272–274, 280
- Bosna (rijeka) 144
- Brčko 79–81, 98, 113, 116, 118, 122, 123, 128, 133, 134, 144, 146, 167, 171–173, 183, 184, 227, 268
- Britanija v. Velika Britanija
- Brod 53, 70, 82, 90, 91, 93, 100, 109–112, 114–117, 120–122, 128, 129, 133, 143–149, 152, 155, 156, 167, 168, 173–175, 186, 191, 195, 198, 200, 211, 241, 244, 248, 258, 262, 275, 285, 289
- Budim 146
- Budva 171, 172
- Bugarska 97, 124, 129, 146, 152, 157, 264, 285
- Bugojno 39, 88, 97, 116, 123, 146, 153, 163
- Bursa 206, 251
- Busovača 146
- C**
- Cairo v. Kairo
- Careva mahala 111, 233
- Carigrad v. Istanbul
- Carstvo v. Osmansko carstvo
- Crnotina 214
- Č**
- Čačak 146
- Čajniče 67, 146, 191
- Čengiće-Vila 232
- Češka 237
- Ć**
- Ćurčiluk (dio Čaršije) 61, 191, 257
- Ćustendil (Kyustendil) 101, 126, 146
- D**
- Dalmacija 32, 53, 72, 100, 128, 143, 147, 171, 172, 286
- Danska 198
- Derventa 81, 103, 108, 117, 119, 146, 151, 195, 199, 213, 279
- Donja Azizija 134
- Donja Vogošća 214, 215
- Donji Vakuf 83, 89, 122, 146, 149
- Drinatcha 144
- Dubica 41, 94, 146, 206
- Dubočac 167, 174
- Dubočica 109, 110, 123
- Dubrovnik 81, 95, 114, 128, 135, 143, 146, 147, 171, 172
- Dupnica 165, 166
- Dyz (mjesto kod Prištine) 139
- E**
- Edirne 124, 127, 146, 285
- Egejski otoci 206
- Egipat 135, 206, 285
- Ekski (?) 144
- Evropa 53, 80, 95, 99, 129, 141, 157, 158, 196
- F**
- Filib (Plovdiv) 73, 80, 81, 108, 124, 126, 127, 146, 165, 285
- Foča 103, 123, 146
- Fojnica 118, 123, 214
- Francuska 26, 53, 127, 161, 285
- Frankfurt 135, 136
- Fruška 261
- G**
- Gabela 173
- Gabrovska 97, 146
- Gatačko polje 67
- Germanija 161
- Glapenica 144
- Glasinac 203
- Goražde 146
- Gornja Vogošća 214
- Gračanica 81, 100, 122, 146
- Gradačac 109, 123, 146, 213
- Gradiška 90, 116, 134, 144, 167, 172, 199, 262
- Gravoz 171, 172
- Grčka 251
- H**
- Habsburška monarhija v. Austrijsko carstvo

Hadžići 192, 213
 Halači (ulica) 215
 Halep 48, 192, 265
 Hamburg 129
 Havadže Kemaludinova mahala 50
 Herceg v. Hercegovina
 Hercegovina 75, 81, 101
 Hrid 232
 Hrvatska 139

I

Ilidža 145
 Ilirske provincije 53
 Istanbul 16, 28, 29, 31, 34, 36, 37, 40,
 52, 59, 60, 68, 69, 74, 78, 81, 103–
 106, 119, 123, 124, 126, 129, 131,
 143–146, 150, 152, 154, 165, 166,
 168, 169, 181, 193, 196, 199, 200,
 205, 210, 212, 232, 240, 248, 264,
 265, 274, 276, 283, 285, 288
 Italija 127

J

Jadransko more 32
 Jajce 89, 93, 102, 103, 116, 123, 144, 146
 Jenjizžekarasuj 162
 Jerusalem 248, 256

K

Kairo 33, 37, 52
 Kalofer 146
 Kaniža 144
 Kanlidža 26
 Karlovac 143
 Karlovo 146
 Kastel Nova 171
 Kavala 162
 Kiseljak 95, 191, 259
 Kladanj 81
 Klek 32, 143
 Kolobara han 215
 Konjic 146
 Kordova 95
 Koropović mahala 252
 Kostajnica 53
 Kostajnički kadiluk 41

Koševo 215
 Kotor 127, 146, 171, 172
 Kovačići 259
 Kozija ćuprija 232, 250
 Kreševo 61, 83, 103, 123, 146
 Kreta 36
 Krim 206
 Kruotica 214
 Krupa 170
 Kulen-Vakuf 208

L

Lajpcig 78, 98, 100–102, 105, 106, 122,
 128–130, 132, 135, 136, 138, 139,
 141, 144, 146, 240, 244, 247, 268,
 276, 285, 286
 Leskovac 80, 101
 Lim (rijeka) 144
 Liverpool 161
 Livno 74, 100, 104, 106, 111, 122, 128,
 134, 135, 144, 146, 148, 153, 163,
 165, 173, 197, 211, 223, 285
 London 127, 161, 238
 Lukavica 145

Lj

Ljubljana 143

M

Magribijina mahala 273
 Makedonija 140, 251
 Mančester 137
 Marsej 127
 Medina 256
 Mediteransko more 135
 Mekka 256
 Metković 105, 128, 143, 146, 167, 173,
 255, 285
 Mile 172
 Miljacka 144, 212
 Misir 113
 Mitrovica 146
 Močiocci 192, 213
 Modriča 81, 144
 Mostar 109, 123, 143, 146, 163, 173,
 177, 195, 208, 223, 245

Musala 191

N

Nablus 221, 223

Neretva 144

Nerlovah (?) 144

Niš 33

Nova Palanka v. Bačka Palanka

Nova Varoš 250

Novi (Novi Grad na Uni) 170

Novi Pazar 89, 101, 107, 108, 112, 124,
126, 127, 143, 144, 146, 163, 165,
166, 211, 287, 288

Novi Sad 271

Novo Brdo 112

Njemačka 48, 91, 127, 161, 198, 237,
285

O

Odžak 209, 213

Okruglica 213

Osijek 73, 81, 117, 130, 146, 173, 241,
284

Osmansko carstvo 13, 18, 19, 25–34, 37,
39, 40, 42–45, 47, 50–54, 59, 61,
66, 68, 69, 73, 76, 78, 80, 87, 89, 94,
119, 120, 122, 123, 127, 128, 130,
132, 139, 146, 147, 152, 156, 157,
160, 161, 164, 165, 169, 170, 173,
174, 176, 188, 193–196, 200, 205,
206, 207, 221–224, 227, 228, 230,
233, 246, 251, 276, 283–286, 288

P

Palanka 101, 133

Palestina 221, 251

Panjina kula 263

Paraćin 146

Pariz 127

Pazar v. Novi Pazar

Pazardžik 99, 106, 108, 109, 115, 116,
124, 126, 127, 146, 285

Pešta 81, 99, 101, 103, 106, 109, 111–
113, 118, 119, 126, 129, 135–140,
146, 195, 198, 200, 240, 241, 267,
285, 286, 333

Pirot 127, 146

Piščivoda 232

Ploče 113, 130, 146, 173

Podkraj 188

Podkraj Grabovac 188

Podunavski vilajet 33

Pofalići 232

Posavina 75, 81

Požarevac 32

Presburg (Bratislava) 118

Presjenica 215

Priboj 127, 146

Prijedor 123, 134, 146, 150, 208

Prijepolje 104, 116, 123, 127, 146

Primorje 172

Priština 112, 139

Prnjavor 81

R

Raguza v. Dubrovnik

Rakovica 188, 213

Raonice 145

Ričice 256

Risna 172

Rista, đumručki prelaz 171, 172

Rogaška Slatina 276

Rumelija 48, 80, 97, 99, 115, 125, 139,
144, 153, 161, 165, 166, 173, 195,
209, 248, 285, 288

Rumunija 172

Rusija 26

Ruščuk 33, 99, 129

S

Samobor 67

Samokovo 80, 88, 89, 103, 107, 115,
126, 127, 139, 146, 148, 154, 164,
178, 285

Samson 162

Sana (rijeka) 144

Sarači (ulica) 124

Sarajevo 13, 14, 17–20, 28, 32–43, 46–
49, 52–61, 65, 67, 68, 72, 74, 76,
77, 79, 80, 86, 89, 90, 91, 93–97,
99, 107–109, 111, 113–117, 121–
129, 131–133, 135–138, 140–145,

- 147, 148, 150–158, 160–165, 168, 170–173, 177, 180, 181, 183, 185, 187–192, 194–196, 198, 200–203, 206, 207, 209–216, 221–225, 227–234, 236–242, 244–250, 252–254, 256–268, 271–278, 280, 283, 284, 286–288, 290, 291
- Sava (rijeka) 144, 145, 167, 168
- Sen-Flur 95
- Senigallija 135
- Serez 81, 146
- Serhat (Bosanska krajina) 75, 81
- Sirija 206, 251
- Sisak 112, 113, 143
- Sitnika Kupru 144
- Sitnopa 144
- Sjenica 115, 127, 146, 260
- Skadar 99, 100, 127, 146
- Skoplje 74, 79, 81, 89, 98, 103–108, 110, 114–116, 118, 124–126, 129, 139, 146, 148, 153, 154, 158, 163, 227, 285, 331
- Slano 172
- Slavonska Požega 273
- Solun 53, 78, 124, 224
- Split 53, 81, 95, 109, 112, 122, 128, 130, 144, 146, 173, 285
- Srbija 44–46, 101, 105, 138–140, 145, 157, 172, 251, 273, 285
- Srebrenica 103, 146, 179
- Stolac 103, 106–108, 116, 123, 146
- Ston 171
- Sutompton (Southampton) 161
- Sutorina 32, 143
- Svištovo 115, 146
- Š**
- Šabac 90
- Šamac 144
- Šibenik 100, 130, 146
- T**
- Taslidža (Pljevlja) 85, 103, 110, 112, 127, 146, 183
- Tašli-han v. Tašlihan
- Tašlihan 60, 61, 114, 157, 191, 215, 216, 234, 255–257
- Tekučica 214
- Tesaloniki v. Solun
- Teslić 116, 146
- Tešanj 81, 100, 103, 104, 121, 123, 146, 153, 166, 195, 208, 231, 260, 262, 267, 268, 275, 280
- Toplice 276
- Travnik 80, 87, 103, 123, 144, 146, 190, 233
- Trebević 232
- Trebinje 82, 83, 103, 123, 146, 151
- Trnava 81, 88, 146, 182
- Trst 53, 73, 74, 78, 81, 91, 98, 100, 101, 104–106, 110–114, 119, 128–130, 132, 143, 146, 159, 161, 173, 174, 196, 268, 284, 285
- Tursko carstvo v. Osmansko carstvo
- Tuzla 67, 81, 195
- U**
- Ušćup v. Skoplje
- Uzundževo (Uzundzhovo) 80, 81, 98, 99, 127, 139, 146, 153
- Užice 139, 146, 263
- V**
- Varcar-Vakuf 123, 146
- Vareš 81
- Velika Britanija 26, 32, 127, 130, 143, 285
- Venecija 48, 95, 130, 256
- Vidin 33, 132, 224
- Visoko 13, 90, 144–146, 262, 275
- Višegrad 77, 81, 109, 122, 143, 144, 146, 263
- Vitez 144
- Vlaška 101, 105, 140
- Vranduk 109
- Vranje 127, 146
- Vrelo Bosne 145
- Vučitrn 112
- Vučja Gora 144

Z

Zadar 100, 130, 146, 152
Zagreb 103, 146, 181, 263
Zakaruda (Yakoruda) 146
Zemun 101, 127, 146

Zenica 81, 82, 89, 92, 103, 104, 109–
111, 114, 116, 123 146, 159
Zvornik 81, 123, 144, 146, 180, 263

Ž

Žepče 81, 88, 89, 100, 123, 146

SPISAK SKRAĆENICA

- ABiH – Arhiv Bosne i Hercegovine
ABiH, FB – Arhiv Bosne i Hercegovine, Fond Budimlić
ABiH, FH – Arhiv Bosne i Hercegovine, Fond Hadži-Risto Todorović, Hadžiristići
ABiH, FJ – Arhiv Bosne i Hercegovine, Fond Jelić
ABIH, ZPO – Arhiv Bosne i Hercegovine, Zbirka poklona i otkupa
BiH – Bosna i Hercegovina
FO – Foreign Affairs
GAN – interna oznaka deftera Alekse Nikolića
HAS – Historijski arhiv Sarajevo
HAS, FB – Historijski arhiv Sarajevo, Fond Bakarević
HAS, FD – Historijski arhiv Sarajevo, Fond Despić
HAS, FJ – Historijski arhiv Sarajevo, Fond Jeftanović
HAS, FK – Historijski arhiv Sarajevo, Fond Kumašin
HAS, FZ – Historijski arhiv Sarajevo, Fond Zildžić
HAZU – Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
NRBiH – Narodna republika Bosna i Hercegovina
NUB BIH – Nacionalna i Univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine
OIFN – Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka
OIS – Orijentalni institut Sarajevo
OIS, ZANUBiH – Zbirka Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine
POF – Prilozi za orijentalnu filologiju
RAGKS – Regeste Austrijskog konzulata u Sarajevu
SANU – Srpska akademija nauka i umjetnosti
SHR – Sinovi hadži Riste
SPCO – Srpsko-pravoslavna crkvena opština
TTK – Türk tarih kurumu
UK – United Kingdom
USA – United States of America
VŠS – Vrhovni šerijatski sud za BiH

PODACI O AUTORICI

Hana Younis rođena je u Sarajevu, gdje je završila osnovno, srednje i visoko obrazovanje. Na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu magistrirala je 2007. godine, a doktorsku disertaciju odbranila je 2012. godine. Od 2003. godine zaposlena je u Institutu za historiju Univerziteta u Sarajevu najprije na mjestu stručnog saradnika, zatim višeg stručnog saradnika, a od 2013. godine ima zvanje naučnog saradnika. Težište njenog istraživanja je historija Bosne i Hercegovine u posljednjim decenijama osmanske uprave i austrougarskom periodu, sa posebnim osvrtom na društveno-ekonomsku historiju i historiju svakodnevnog života.

Učestvovala je na više naučnih konferencija i skupova u Bosni i Hercegovini i inozemstvu. Objavila je knjige: *Al-hayat bayn al-šarq wa al-garb – Al-Hayat al-yawmiyyah li-nas fi Sarayifu fi nahayati al-qarn al-tasii ašer* (Sarajevo, 2012) i *Daša Jelić, Pogled u život jedne žene u posljednjim decenijama osmanske uprave u Sarajevu* (Beograd, 2016). Prevela je i priredila putopis *Ljetno putovanje u Bosnu i Hercegovinu Muhameda Ali-paše* (Sarajevo, 2008). Napisala je više naučnih radova, priloga i prikaza u relevantnim naučnim časopisima. Član je upravnog odbora UG “Centar za osmanističke studije Sarajevo” te počasni član udruženja “Arab Women Media Centar Jordan”. Udata je i ima kćerku.

HISTORIJSKE MONOGRAFIJE

Knjiga 15

Hana Younis

OD DUĆANA DO POZORIŠTA

Sarajevska trgovačka elita 1851–1878.

Izdavač:

Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju

Alipašina 9, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

<http://www.iis.unsa.ba>

Za izdavača:

Dr. Senija Milišić

Lektura:

Mr. Mehmed Kardaš

DTP i korica:

Fatima Zimić

Razglednica na korici: Historijski arhiv Sarajevo,
Zbirka fotografija, br. 354

Tiraž:

300

Štampa:

Dobra knjiga, Sarajevo

Štampanje ove knjige podržala je Fondacija za izdavaštvo Sarajevo.